Oponentský posudek diplomové práce Andrey Kapustové „Mladá česká poezie v 80. a 90. letech 20. století: Valence lyrického subjektu ve vybraných prvotinách“

Předložená diplomová práce má zřetelnou kompozici, která vychází z prověřeného a osvědčeného přístupu, kdy se v první části hledá teoretická koncepce a ve druhé části se aplikuje a domýšlí její vztažení na konkrétní textový materiál. Tímto materiálem jsou vybrané básnické sbírky české poezie 80. a 90. let 20. století, členěné na základě kategorie autorského díla. Práci budeme – kriticky, jak se od oponentského posudku očekává – komentovat v její linearitě, tedy tak, jak se před čtenářem odvíjí.

Úvodní dvě kapitolky práce postulují její cíl, strukturu a metodu. Jsou stručné a hutné, byť i v rámci tohoto pojetí by asi bylo namístě chtít, aby diplomantka alespoň trochu specifikovala dva nepříliš ustálené pojmy, které zde užívá: „valence lyrického subjektu“ a „kritické čtení“.

Kapitola třetí se snaží re-konstruovat kontextové pozadí básnické tvorby daného období. Je tak činěno na základě sumarizace dosavadních článků k tématu. Zde mi přece jen vadí absence vlastního pojetí, stejně jako stylizační nejistota: např. proč je Host atributován jako „brněnský časopis“ (s. 4)? Jednak se to obecně ví, jednak na významu tvrzení článku v něm publikovaného by se v daném případě asi vůbec nic nezměnilo, kdybychom nevěděli, že jde o brněnský časopis. A obdobně: „V 90. letech se na literární scéně objevují i tzv. pozdní debutanti“ (s. 4), načež následuje uvedení jediného jména: když pozdní debutant**i**, alespoň 2-3 je jistě diplomantka schopna z hlavy, bez bádání uvést. V této kapitole také diplomantka charakterizuje výběr autorů; bohužel snad až příliš výčtově: zatímco u 80. let je založen na reprezentantech různého typu publikování, v 90. letech je pouze konstatováno, že „vybíráme“ (s. 8): Proč právě tyto autory a ne jiné? V těchto pasážích se již také projevuje, že práci by prospělo ještě jedno čtení a editování: předposlední odstavec s. 8 vyznívá svou přehršlí číslovek poněkud cimrmanovsky.

Kategorie lyrického subjektu je pojata funkčně a vyváženě: k tomu, co již napsali jiní, je diplomantka schopna dodat ucelené a původní pojetí osob v komunikační situaci lyriky. Zde mám jen jedinou otázku: má v lyrice smysl koncipovat kategorii adresáta (jenž je v naratologii chápán jako textový partner vypravěče, byť často nevyjádřený), anebo je komunikační subjektivita lyriky vyčerpána jediným explicitním textovým subjektem, subjektem lyrickým?

Kapitola pátá, tj. „čtení“ konkrétních básnických sbírek, je jádrem celé diplomové práce. Je třeba ocenit, že diplomantka si v celé této rozsáhlé pasáži dokázala udržet zřetel k tomu, co zkoumá, a neodbíhá k jakkoli zajímavým textovým či kontextovým pozorováním, která s tématem práce nesouvisejí. Text zde má poměrně hutnou dikci a spíše jen výjimečně je rozmělněn žurnalismy, didaktismy či truismy: Např. „Porovnejme báseň V. Hraběte [...] a Svatavy Antošové (s. 25-26), kdy po celostránkovém citátu následuje jednovětný rezultát: podobnost „je patrná“ tam a tam. Tento výkon by si žádal vstupní větu přestylizovat: „porovnejte si sami báseň...“ O jeden doklad truismu: „Některé znaky prvotiny S. Antošové bychom mohli vztáhnout i na další prvotiny, jimiž se v práci zabýváme.“ (s. 27). Věřím, že diplomantka při četbě své věty, vytržené z kontextu, cítí, že by bylo navýsost pozoruhodné (protože nejspíš nemožné), kdyby tomu, co tvrdí, tak nebylo. Nicméně jako celek působí tato analyticko-interpretační kapitola zcela zrale a funkčně. Snad jen úsilí o shrnutí a didaktické „poučení“ v posledním odstavci jsou poněkud toporná a křečovitá: „Lyrický subjekt v Krchovského poezii je naplněn hořkou ironií a zároveň úzkostí a strachem ze sebe a o sebe.“ (s. 48). A pak také nevyváženost výletů mimo svůj vlastní interpretační diskurs: Proč právě a jenom u Krchovského se přihlíží k tomu, co o něm napsali jiní? Proč se z ničeho nic u Doležela vynoří Iserova teorie mezer a prázdných míst, aby zas nadlouho zmizela a byla připomenuta u Chlíbce (navíc poznámkou, která diplomové práci nesluší: „Viz již dříve zmíněný Wolfgang Iser“ (s. 70))?

Velice zajímavá a přínosná je 6., komparativní kapitola. Zde se na základě předchozích analýz dochází ke generalizacím a abstrakcím, které mají schopnost celý zkoumaný materiál zajímavě nasvítit a pootevřít. Diplomantka je schopna vyjádřit obecné interpretační soudy ohledně příznačných témat, toposů, motivů či postupů, ale hlavně gramatických osob. Opět jen trochu lituji, že velice zajímavou otázku v názvu podkapitoly „6. 6. Princip tvorby textu:: Obraz nebo komunikační situace“ nechá tak, abych si odpověď dodělal sám: Zakončí ji stránkovým výčtem „obrazů“-citátů, aniž by je pak jakkoli komentovala či interpretovala. Přece se snad u nás na oboru naučila, že citátem se nekončí, ale začíná!

Naopak exaktní výčty výskytu jednotlivých gramatických osob ve vybraných sbírkách, stejně jako další tvrzení závěrečných pasáží, jsou odměnou čtenářovi a práci funkčně a smysluplně uzavírají.

K Seznamu literatury jen tři poznámky:

1) Dvojí místo vydání si vyžaduje grafické řešení: výčet „Praha, Litomyšl, Paseka“ (s. 103) nemusí čtenáři neznalému české geografie říkat, kde končí místo vydání a začíná nakladatel; vyřešila by to jedna pomlčka.

2) Při citaci internetových zdrojů s uzavřeným či omezeným přístupem (s. 103) citujeme jen vstupní část adresy a vymažeme údaj od ID dále: při jeho uvedení dáváme jiným k dispozici vlastní přístupové údaje do systému, a to jistě není ani vhodné, ani bezpečné.

3) Je škoda, že si diplomantka nezmapovala již napsané diplomové práce k tématu (např. Lenka Slívová: Druhá polovina 90.let v české poezii 20.st. se zaměřením na okruh básníků kolem časopisu. FF UK, 2005; Martínková-Racková, Simona: Vývojové tendence současné české poezie. FF UK, 2006). Měla by k dispozici větší spektrum způsobů řešení materiálu a jeho problémů.

Jako celek hodnotím předloženou diplomovou práci – přes výše uvedené prvky nevyváženosti a nedotaženosti – jako zralou, uváženou a smysluplnou. Dokazuje diplomantčiny schopnosti a svědčí o tom, že je pro ni namístě magisterské studium dokončit.

Práci tedy doporučuji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit známkou **výborně**.

V Praze dne 17. 5. 2007

Doc. PhDr. Petr Bílek, CSc.